

OŠ »Jožeta Krajca« Rakek
Partizanska cesta 28

1381 Rakek

BUDIZEM

(seminarska naloga)

Državlјanska in domovinska vzgoja ter etika

Mentor:
Tjaša Prudič

Avtor:
Tilen Zorman

November, 2011

1. UVOD

Jaz, Tilen Zorman, učenec 8.a razreda, sem se odločil, da izdelam seminarsko nalogo na temo BUDIZEM.

V njej bom obdelal šest poglavij. V prvem poglavju bom razložil kakšen je nauk budizma. V drugem poglavju bom opisal ustanovitev te vere. V tretjem poglavju bom obdelal simbole budizma, torej svete knjige, svetišča in verske praznike. V četrtem poglavju bom opisal življenje budističnih menihov.

2. ZAČETEK BUDIZMA

Budizem se je razvil iz Hinduizma. V času rojstva Siddharte Gautame je mnogo hindujcev iskalo od odgovore na posamezna vprašanja, posebno na tista, ki so zadevala življenje. Zakaj morajo ljudje trpeti? Kako bi se trpljenju izognili? To je bil posebno resen problem za hindujce zaradi njihovega verovanja v reinkarnacijo, saj pomeni trpljenje, ne samo v enem življenju temveč v mnogih. Siddharta, indijski kraljevič se je začel zanimati za to vprašanje in odločil se je, da bo našel nove načine za njegovo rešitev.

Siddharta se je rodil okrog 563 pr. n. š. Njegov oče je bil vladar majhnega kraljestva v severni Indiji, v bližini današnjega Nepala. Člani družine so bili hindujci. Neka zgodba pripoveduje o jasnovidcu, ki je princu prerokoval, da bo postal mogočen vladar, če mu bodo preprečili štiri poglede: na bolnika, starca, mrtveca in na meniha. Če pa bi vendarle videl katerega od teh, bo postal potujoči sveti mož. Siddhartov oče se je zaobljubil, da bo sinu preprečil pogled na te ljudi.

Siddharta je živel v razkošju palače, bil vljuden ter radodaren. Poročil se je in dobil sina. Prav takrat, ko se je življenje zdelo popolno, je začel dvomiti o vrednosti brezdelnega in razkošnega življenja. Nekoč se je peljal v svojem bojnem vozu zunaj kraljevega parka in zagledal tiste štiri poglede. Spoznal je, da celo najbogatejši vladar ne more ubežati trpljenju, ki je posledica bolezni, starosti in smrti. Ko je zagledal četrto osebo (meniha), je bilo to zanj znamenje, da mora zapustiti palačo in iti iskat odgovor na svoje razmišljanje o trpljenju. Postal je potujoči sveti mož. Iskanje je vodilo Siddharto iz ene skrajnosti v drugo. Učil se je pri svetih možeh, vendar ga to ni pripeljalo do odgovora. Potem se je šest let strogo postil, kar ga je izčrpalo in pripeljalo skoraj v smrt. Ugotovil je, da vprašanja trpljenja ne bo mogel rešiti s skrajnostmi, in prisegel si je, da bo šel srednjo pot; ne bo se niti vdajal razkošju niti izpostavljal svojega telesa prehudim mukam. Ko je sedel v senci figovca v kraju Bodh Gaja in vztrajal tam več dni, zatopljen v premišljevanje se mu je nekega dne, ob zori razkril smisel vseh stvari - bil je razsvetljen. Od takrat naprej so Sidharto poznali kot Budo. V trenutku svojega razsvetljenja je Buda dosegel nirvano. To je osvoboditev iz kroga reinkarnacije in tako tudi osvoboditev od trpljenja. Budisti pravijo, da se nirvana ne more opisati z besedami, saj je onstran določljivega.

Buda je razlagal svoje novoodkrito znanje skupini menihov v Sarnathu, ki je v bližini Benaresa. Njegovi nauki so zajeti v poglavjih ki jih poznamo kot Tri splošne resnice, Štiri vzvišene resnice in Osmero pot. Živel je do svojega osemdesetega leta. Ko je umrl, so ga

začeli imenovati Tathagata, kar pomeni "Tako je odšel". To opisuje stanje nirvane po smrti, ko se človek ne more ponovno roditi in zanj ni obstajanja niti neobstajanja.

3. NAUK

Budisti verjamejo v cikel rojstev in smrti, torej da se vsak človek po smrti ponovno rodi v živalskem ali človeškem telesu, ta cikel pa budisti imenujejo Samsara. Smisel te religije je da dosežejo Nirvano. Nirvana dosežejo tako, da upoštevajo Osmere pot, ki jo bom potem opisal.

Buda je učil štiri plemenite resnice:

1. Vse življenje je trpljenje.
2. Vzrok trpljenja sta hrepenenje in navezanost.
3. Hrepenenje in navezanost lahko premagamo.
4. Premagamo ju z izpolnjevanjem naukov osmere poti.

Učil je tudi pravila življenja, ki se imenujejo Srednja, Osmera ali Osemčlenska pot, ker ima osem členov, ki se glasijo:

1. Pravo razumevanje: pomeni imeti pravi odnos do življenja, npr. razumevanje štirih vzvišenih resnic.
2. Prave vrednote: npr. obzirnost in sočustvovanje, ne pa sebičnost in tekmovalnost.
3. Pravo izražanje: izogibanje jezi, napadalnosti, pretiravanju, lažem in obrekovanju.
4. Prava dejanja: npr. živeti je treba pošteno in ne škodovati živim bitjem (mnogi budisti so vegetarijanci).
5. Pravi način življenja: izogibati se je treba dejanjem, ki bi škodovala drugim, npr. trgovati z orožjem.
6. Pravo prizadevanje: npr, misli naj bodo dobre, kar pelje razum v zdravo stanje.
7. Prava razsodnost: umirjati misli, da se izognemo raztresenosti.
8. Prava zbranost duha: pelje k razsvetljenju in nirvani.

Poznamo pa še tri splošne resnice:

1. V življenju ni nič trajnega, vse se spreminja: To Budovo razmišljanje je podobno razmišljanju grškega filozofa Heraklita, ki je rekel, da je nemogoče stopiti v isto reko dvakrat.

2. Ker ni nič trajnega, nas življenje ne zadovoljuje. Ljudje nenehno hrepenijo po minljivih stvareh in se nanje navezujejo. Celo takrat, ko se doseže zadovoljstvo, to ni trajno. Že samo spoznanje, da se bo to zadovoljstvo moralo končati, je vir trpljenja. Budistom trpljenje ne pomeni samo velike bolečine in žalosti, ki jo ljudje doživljajo, temveč tudi vse tisto, kar življenja ne napravi popolnega.

3. Ni večne duše in to, kar ljudje imenujejo jaz, je samo skupek spreminjajočih se značilnosti. Buda primerja jaz z bojnim vozom, ki je samo skupek na določen način sestavljenih delov, in se zlahka razstavi.

4. SIMBOLI

Simbol budizma je kolo. Pesto, platišče in napere simbolizirajo tri temeljne lastnosti, ki vodijo v razsvetlitev: etiko, zbranost in modrost. Pesto je srednji del kolesa, rotorja, skozi katerega gre os. Simbol budizma je tudi lotosov cvet, ki raste iz blatnega dna ribnikov. Pravijo, naj si ljudje prizadevajo postati čimbolj podobni lotosu. Blato predstavlja človekovo življenje, čistost cveta simbolizira razsvetljenje.

4.1 SVETE KNJIGE

Budove nauke so zapisali šele po njegovi smrti. V začetku so jih širili z ustnim izročilom. Kanon svetih knjig v budizmu se imenuje Tipitaka (Tri košare). Obsegajo Budove izreke, razlage in pravila za menihe. Budističnih svetih spisov je zelo veliko. Pravzaprav jih je toliko, da vseh menda še nobeden ni prebral.

4.2 SVETIŠČA

V vseh budističnih deželah imajo templje, vendar za bogoslužje niso nujno potrebni. V Indiji se budistični tempelj ali svetišče imenuje *stupa*, na Tajskem je to *vat*, na Kitajskem pa *pagoda*. V nekatera od teh svetišč lahko vstopimo, druga (zlasti stupe) so masivna (brez notranjih prostorov) – kot spomeniki. Te templje skoraj vedno krasijo kipi ali rezbarije, ki predstavljajo Buda. Obiskovalci prinašajo tudi cvetje ali zažigajo dišeče kadilo, da s tem izrazijo svoje spoštovanje do Buda. Molijo sede; včasih okoli templja priredijo procesijo

4.3 BUDISTIČNI PRAZNIKI

Vesak je praznovanje Budovega rojstva in v deželah teravadskega budizma tudi njegovega razsvetljenja in smrti. Budovi kipi so okrašeni in na Kitajskem jih umivajo z dišečo vodo. Darove odnesejo v samostane, tam lahko prirejajo tudi ognjemete. Vassa (umik v meditacijo) je v deževni dobi. V Budovih časih ni bilo mogoče potovati, zato je Buda menihom ukazal, naj ostanejo na enem kraju, se tam učijo in meditirajo. Med tem praznikom skušajo tudi navadni ljudje najti čas za učenje in meditacijo. Na koncu umika v meditacijo darujejo menihom nova oblačila. S praznovanjem se spominjajo tudi Budove prve pridige. V Šrilanki imajo praznik posvečenega zoba. Po cestah nosijo enega Budovih zob. Novembra Budisti praznujejo konec letne deževne dobe. Takrat priredijo praznik plavajočih sveč. Iz listov naredijo majhne posode. V vsako posodico položijo svečo in jo spustijo po reki. "Če hodite za lučjo budizma, boste prek reke nevednosti preneseni v deželo resnice."

5. MENIHI

Kakor krščanstvo pozna redovniški način življenja, so tudi v budistični skupnosti, ki prav tako delajo zaobljube. Budisti pogosto naredijo pet zaobljub (znanih kot pet predpisov), ki temeljijo na Budovem nauku:

1. Ne ubijaj ali škoduj kateremukoli živemu bitju
2. Ne jemlji ničesar, kar ni bilo dano tebi
3. Ne popuščaj svojemu telesu
4. Ne laži ali govori karkoli krutega
5. Ne pij alkohola in ne jemlji droge

Budistični menihi (in vsak, kdor nekaj časa živi kot menih) naredijo še pet nadaljnjih zaobljub:

6. Ne jej preveč in ne po poldnevu
7. Ne udeležuj se plesa, igranja ali petja in ne glej tega.
8. Ne uporabljaj dišav ali okraskov.
9. Ne uporabljaj udobne postelje.
10. Ne sprejemaj zlata in srebra (in ne trguj z njima).

Budistični menihi preživljajo čas v globokem premišljevanju (meditacija) in živijo od beračenja. Lahko delajo tudi kot učitelji in pomagajo graditi bolnice in šole. V nekaterih budističnih deželah dečki pogosto prebijejo nekaj časa (od enega do štiri mesece) v budističnem samostanu kjer živijo kot menihi.

5.1 Meditacija

Budistični menihi veliko časa posvetijo meditaciji. Večina budistov meni, da je meditacija bistvena za doseg nirvane. Med meditacijo se z raziskovanjem svojega bistva doseže razumevanje Budovega nauka. Meditacija pogosto vključuje osredotočenje na misel o minljivosti in spreminjanju. Mnogo budistov misli, da je lahko skoraj vsaka stvar primerna za osredotočanje pri meditaciji in pravijo, da je treba vsakodnevne opravke delati skrbno. To pomeni, da se morajo ljudje osredotočiti na sedanji trenutek in ne smejo dovoliti, da bi jih zmedle druge moteče misli. Budistični samostani imajo pogosto sobo za meditacijo, ki je na voljo tudi obiskovalcem.

6. ŠIRJENJE BUDIZMA

Budizem se je razširil iz kraja Bodh Gaja, kjer je nastal, v mnogo drugih vzhodnih dežel, kjer je še vedno živ. V Indiji sami je bolj ali manj hitro izumrl. Nekateri strokovnjaki menijo, da ga je hinduizem usvojil, potem ko je prišlo pod vplivom budistične kritike do reformiranja te religije. Kmalu po Budovi smrti so se začela mnenja njegovih privrženecv razhajati. Končno so se razvile različne vrste budizma. Dve glavni veji danes razširjenega budizma sta teravadski in mahajanski budizem.

6.1 Teravadski budizem (ali Mali voz)

Teravada pomeni nauk prednikov. Teravadski budisti verujejo, da Budove izvirne nauke izpolnjujejo bolj natančno kot druge skupine. Budo imajo za pomembno osebo in popoln vzor, vendar menijo, da je bil vendarle samo človek. Po smrti ni mogel več pomagati ljudem. Zato teravadski budisti ne molijo k Budi. Verujejo, da mora posameznik uspeti v življenju z izpolnjevanjem Tipitake (zbirka spisov). Sangha (skupnost budističnih menihov ali redovnic) je zelo pomembna za teravadске budiste in verujejo, da bodo ljudje, ki niso menihi, manj uspešni v iskanju svojega razsvetljenja.

6.2 Mahajanski budizem (ali Veliki voz)

Mahajanski budisti verujejo, da Buda lahko usliši prošnje ljudi tudi danes. Vidiijo ga kot enega od mnogih Bud preteklosti, sedanjosti in prihodnosti. Verujejo tudi v bodisatve – ljudi, ki so na robu razsvetljenja, a so se vendar odločili ostati na tem svetu, da bi pomagali drugim doseči isto stanje. Poleg Tipitake uporabljajo tudi druga besedila. Čeprav je sangha pomembna, ni bistveno postati menih, saj se je mogoče približevati nirvani kljub posvetnemu življenju. Ko se je budizem razširil po vsej Aziji, so se mahajanski budisti prilagodili različnim kulturam, s katerimi so prišli v stik. To je pripeljalo do razvejenosti te vrste budizma. Tri od teh so: vadžrajana, neomadeževana dežela in zen.

6.2.1 Vadžrajanski budizem

Da bi vadžrajanski budisti dosegli nirvano, pojejo mantre in pri meditaciji uporabljajo mandale (tj. vzorec različnih barv in oblik, ki naj bi oddajal pozitivno energijo). Vadžrajanski budizem je znan tudi kot tibetanski budizem, ker je dosegel svoj vrh prav v Tibetu. Njegovi voditelji so imeli politično moč in tudi verski vpliv. Leta 1950 je Tibet zasedla Kitajska, ki je kot komunistična dežela religijo prepovedala. Mnogo budistov je moralo zbežati. Voditelj vadžrajanskih budistov, ki se imenuje dalajlama, še vedno živi v izgnanstvu v Indiji.

6.2.2 Budizem neomadeževane dežele

Budizem neomadeževane dežele je nastal na Kitajskem in se razširil na Japonsko približno v 13. st. Osrednji lik je bodisatva, znan kot Buda Amida. Bil je tako poln usmiljenja, da se je zaobljubil: vsakdo, ki bo ob smrti zaklical njegovo ime, se bo ponovno rodil v neomadeževani deželi, kraju, kjer naj bi bilo vsakomur dano izpolnjevati Budove nauke in doseči nirvano.

6.2.3 Zen budizem

Kot budizem neomadeževane dežele je tudi zen budizem nastal na Kitajskem in se razširil na Japonsko približno v 13. st. Zen pomeni meditacijo in zen budisti želijo preživeti čim več časa v tem stanju. Zen budisti uporabljajo tudi uganke, imenovane koani, kot je ta: Kakšen je zvok ene roke, ki ploska? Namen koanov je nasprotovati ustaljenim logičnim miselnim vzorcem, tako da vidijo prek vnaprej ustvarjenega mnenja in s tem dosežejo razsvetljenje. Sveti spisi so za zen manj pomembni kot za druge vrste budizma.

5. ZAKLJUČEK

Največ težav sem imel pri iskanju podatkov o budističnih verskih praznikih, ker je bilo zelo malo podatkov na internetu o tej temi. Najbolj sem bil začuden ko sem prebral, da budistični menihi živijo od beračenja. Izvedel sem tudi da je več vej Budizma in da je budističnih svetih spisov toliko, da jih še noben ni vse prebral.

VIRI IN LITERATURA

1. David Self – Verstva sveta ;(prevedla Rosana Čop; ilustriral Simon Bull).

-Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998

(uporabljeno 30.11., 2.11., 3.11., 4.11.2011)

2. Religije

<http://www.religije.com/budizem.htm>

(uporabljeno 2.11., 3.11.2011)

3. Samsara - Wikipedija, prosta enciklopedija.

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Samsara>

(uporabljeno 2.11.2011)

4. Nirvana - Wikipedija, prosta enciklopedija.

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Nirvana>

(uporabljeno 2.11.2011)

5. Budizem - Wikipedija, prosta enciklopedija.

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Budizem>

(uporabljeno 2.11., 4.11.2011)

6. Conocer a Buda y el Budismo

[http://t1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTKDUPgbcCwB3-a-
SAzNBMPt2iXjU1mPe8tugX8LEonc_3zF-pPSg](http://t1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTKDUPgbcCwB3-a-
SAzNBMPt2iXjU1mPe8tugX8LEonc_3zF-pPSg)

(uporabljeno 3.11.2011)

7. Shanti Stupa, Leh photo - Jamie Ashley photos at pbase.com

<http://www.google.si/imgres?q=stupa&num=10&hl=sl&safe=active&gbv=2&biw=1440&bih=785&tbn=isch&tbnid=Glxyou8SuLE->

XM:&imgrefurl=http://www.pbase.com/image/59231211&docid=Ewc_4rFcEK-

<MFM&imgurl=http://i.pbase.com/g4/06/17506/2/59231211.LehShantiStupa.jpg&w=800&h=600&ei=QHayTq->

<MIoWWswb3zpGjBA&zoom=1&iact=hc&vpx=905&vpy=299&dur=745&hovh=194&hovw=259&tx=117&ty=131&sig=107505871650836396217&sqi=2&page=1&tbnh=139&tbnw=169&start=0&ndsp=31&ved=1t:429,r:13,s:0>

(uporabljeno 3.11.2011)

8. Budizem

<http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=budizem%20prazniki&source=web&cd=2&sqi=2&ved=0CB4QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.student-info.net%2Fsis->

mapa%2Fskupina_doc%2Fff%2Fknjiznica_datoteke%2F629961_sociologija_religije__budizem.doc&ei=p9izTpLaBonNsgaujNG7Aw&usg=AFQjCNHKppoJ__wfpCm3OjdBgsOTUtGSUQ

(uporabljeno 4.11.2011)

IZJAVA

Izjavljam, da sem nalogo izdelal samostojno. Uporabljeni pisni in elektronski viri so navedeni.

Tilen Zorman